

Vyšehradská iniciatíva a my

Začiatkom apríla 2002 sa v Prahe uskutočnila konferencia, aká sa v našich zemepisných šírkach nekoná každý deň. Nezvyčajný bol už jej názov, ktorý sa výstižne končil otáznikom: **Rio 10 (Vyšehradská Agenda 21): Od centrálne plánovanej ekonomiky k trvalo udržateľnej spoločnosti?** Organizovali ju 4 mimovládne organizácie: Ústav pre ekopolitiku v Prahe, Inštitút trvalo udržateľného rozvoja vo Varšave, Ústav pre environmentálnu politiku v Budapešti a Spoločnosť pre trvalo udržateľný život v Bratislave. Akcia sa uskutočnila vďaka finančnej podpore Medzinárodného vyšehradského fondu a záštitu nad ňou prevzal prezident ČR Václav Havel. Ministerstvo zahraničných vecí ČR poskytlo reprezentačné priestory Černínskeho paláca a na úvod odznegli úvahy Václava Havla, Tomáša Halíka, Ivana Klímu, Urbana Rusnáka, Ivana Wilhelma, Ivana Gabala, zástupcov diplomatických misií pôsobiacich v Prahe a ďalších.

Hoci v centre pozornosti bol vyšehradský región, mnohé úvahy, konštatovania i záverečné odporúčania majú všeobecnejšiu platnosť a podľa môjho názoru sú veľmi solídnym dôkazom toho, že mimovládny sektor v tomto regióne neignoruje globálne problémy, ani prípravu jesenného Svetového summitu o trvalej udržateľnosti v juhoafrickom Johannesburgu.

Účastníci konferencie v záverečnom dokumente nazvanom *Pražská iniciatíva* okrem iného konštatujú, že sú znepokojení laxným prístupom medzinárodného spoločenstva k implementácii princípov udržateľného rozvoja, sú presvedčení, že zmena ľudských hodnôt a postojov, zvýšené občianske povedomie, ako

aj kvalitnejšia výchova a vzdelávanie sú hlavnými hybnými silami zmeny nášho správania. Zároveň si uvedomujú nevyhnutnosť zmeny nášho životného štýlu, menovite vzorcov výroby a spotreby. Sú si vedomí toho, že ľudské blaho je koncepcia presahujúca rámce samotnej materiálnej spotreby. Sú presvedčení, že na dosiahnutie udržateľnosti rozvoja je nevyhnutný medzirezortný, interdisciplinárny prístup. Pripomínajú právo každej ľudskej bytosti vráťane dosiaľ nenarodených na zdravé životné prostredie. Uvedomujú si, že ochrana a posilnenie planetárnych systémov podporujúcich život je najdôležitejšou úlohou ľudstva a rozhodujúcim predpokladom súčasného i budúceho rozvoja. Vyjadrujú obavu z toho, že spotreba prírodných zdrojov v našich krajinách presahuje udržateľné medze. Uvedomujú si, že udržateľnosť rozvoja, najmä globálna sociálna rovnoprávnosť, ako aj udržateľná výroba a spotreba, sú kľúčovými faktormi vo vzťahoch medzi Severom a Juhom. Pripomínajú, že proces globalizácie a jeho výsledky predstavujú výzvu, ktorá vyžaduje koordinovanú reakciu.

Účastníci pražskej konferencie tiež navrhujú zaviesť mechanizmy vymáhateľnosti do medzinárodného environmentálneho práva a vytvoríť medzinárodný environmentálny tribunál, ktorý by sa zaoberal porušovaním environmentálneho práva a kompenzáciami škôd na životnom prostredí. Odporúčajú zaviazť nadnárodné spoločnosti povinnosťou riadiť sa pravidlami transparentnosti vo sfére životného prostredia, sociálnych záležitostí, kultúry i samotnej ekonomiky. Apelujú na krajiny s najväčšími vplyvmi

na globálne životné prostredie, aby prevzali osobitnú zodpovednosť za planétu Zem. Žiadajú uplatniť opatrenia na stabilizáciu svetovej ekonomiky, ako aj integrovaný manažment zdrojov na predchádzanie desertifikácii, na obnovu hydrologického cyklu na kontinentoch a prevenciu nevhodného využívania poľnohospodárskej pôdy ako základne potravinovej produkcie.

Na úrovni vlastného regiónu účastníci pražskej konferencie o. i. žiadajú posilniť pozíciu koncepcie trvalo udržateľného rozvoja v rámci vyšehradskej politickej agendy, zachovať viaceré pozitívne hodnoty, návyky a zručnosti, ktoré sa v regióne dosiaľ vyskytujú, zahrnúť externé náklady do cien výrobkov. Podporiť presun 10 % daňovej záťaže z práce na prírodné zdroje v priebehu nasledujúcich 10 rokov. Zamerať sa na zvýšenie účinnosti využívania prírodných zdrojov, eliminovať dotácie poškodzujúce životné prostredie, používať indikátory na meranie a hodnotenie vývoja, podporiť medzinárodnú a cezhraničnú spoluprácu v regióne, zlepšiť využívanie miestneho potenciálu, a tým znížiť závislosť od vonkajších zdrojov, zvýšiť podiel obnoviteľných zdrojov na výrobe energie i účinnosť regionálneho plánovania ako nástroja na elimináciu rastúcich regionálnych disparít a tvorbu nových pracovných príležitostí. Apelujú tiež na cirkvi a ďalšie morálne autority, aby prispeli k tvorbe hodnotového systému zlučiteľného s princípmi udržateľného rozvoja.

Ri +10

Pozitívnu úlohu mimovládneho sektora v tomto procese vyzdvihol aj Václav Havel, ktorý v posolstve účastníkom pražskej konferencie o. i. povedal: *"Je prínosné, že túto konferenciu organizuje mimovládny sektor, zastúpený poprednými odborníkmi, zástupcami samosprávy a ďalších zložiek občianskej spoločnosti. Dozrel čas na to, aby sa oveľa viac ako dosiaľ spájali sily všetkých, ktorí cítia zodpovednosť za budúcnosť ľudského rodu na tejto planéte. Na dosiahnutie žiaducej zmeny v správaní ľudskej spoločnosti je účasť mimo-*

vládneho sektora dôležitým, povedal by som, že dokonca kľúčovým prvkom. Nielenže doplní štátne, nadštátne a medzivládne štruktúry, ale môže pôsobiť ako hýbateľ týchto zmien."

Dúfajme, že aj vďaka spomenutým aktivitám, nebude náš región na nadchádzajúcom svetovom stretnutí vnímaný ako biele miesto či čierna diera na mape sveta ako pred desiatimi rokmi na Summite Zeme v Riu de Janeiro.

Mikuláš Huba

Strom v meste

Regionálne environmentálne centrum Slovensko (REC Slovensko) zorganizovalo dňa 31. mája 2002 seminár **Strom v meste** zameraný na problematiku stromov ako najvýznamnejšej zložky vegetácie v sídlach. Seminár sa konal v Bratislave v priestoroch hotela SOREA a zúčastnilo sa na ňom viac ako 80 zástupcov rozličných sektorov spoločnosti pôsobiacich vo sfére životného prostredia a osobitne zelene (pracovníci samosprávy, štátnej správy, mimovládnych organizácií a v menšej miere aj pracovníci realizačných a projekových firiem). Seminár bol usporiadaný v rámci projektu *Účasť verejnosti pri ochrane mestského životného prostredia*, financovaného z prostriedkov Velfvyslanectva Holandského kráľovstva a EÚ.

Prvá časť podujatia sa venovala problematike legislatívnej ochrany drevín v súvislosti s prechodom niektorých pôsobností na obce, ako aj z hľadiska návrhu nového zákona o ochrane prírody a krajiny, ktorý

prinesie značné zmeny v tejto oblasti. S prednáškou na túto tému vystúpila Ľubica Dzubinová (Ministerstvo životného prostredia SR). V rámci diskusie odznelo viacero návrhov a pripomienok, podstatné z nich sa zapracovali aj do záverov seminára. Úlohami okresných a krajských úradov a ich spoluprácou pri ochrane drevín sa zaoberala Dagmar Boršošová (Krajský úrad Bratislava). Prvý blok ukončil Zoltán Balko (MSÚ Nitra) s prednáškou zameranou na praktické problémy, s ktorými sa obce stretávajú pri plnení svojej funkcie orgánu ochrany prírody v oblasti ochrany drevín.

Druhá časť seminára bola orientovaná na vybrané praktické problémy (problematiku rezu, poškodenia drevín, drevokazné huby a hniloby), ktoré vedú ku výrubom stromov. Vybrané problémy súvisiace so súčasným nevyhovujúcim stavom drevín v mestách na príklade Bratislavy predstavila Zuzana Hudeková (REC Slovensko). Na problematiku rezu drevín v súlade s novými poznatka-

mi v arboristike sa zamerl Jaroslav Kolařík (Schola arboricultura, ČR). So záujmom sa stretla prednáška o vitalite drevín v súvislosti s prevádzkovou bezpečnosťou spolu s predstavením možnosti vizuálneho a prístrojového vyhodnotenia prevádzkovej bezpečnosti stromov. Táto oblasť na Slovensku nie je veľmi známa, ale zaslúži si zvýšenú pozornosť nielen v súvislosti s dobrou a kvalitnou správou vegetácie, ale hlavne v súvislosti s hodnotením zdravotného stavu drevín a výrubmi. Jedným z faktorov vedúcich k výrubom stromov je aj napadnutie drevokaznými hubami a hnilobami drevín. Niektoré aspekty z danej oblasti predniesol Jiří Lederer (Spoločnosť pro zahradní a krajinnářskou tvorbu – Sekce správy zelene) z Českej republiky. S uznaním sa stretlo aj predstavenie softvéru na evidenciu stromov a vegetácie, nakoľko táto evidencia má pre kvalitnú správu a údržbu rozhodujúci význam.

V rámci diskusie boli prijaté závery, ktoré obsahovali pripomienky k návrhu nového zákona o ochrane prírody a krajiny, ako aj pripomienky k pripravovanej vyhláške MŽP SR, ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona NR SR o ochrane prírody a krajiny a niektoré ďalšie odporúčania, napr. zaviesť kontrolný mechanizmus k rozhodnutiam obcí v oblasti ochrany drevín, legislatívne definovať pojmy záhrada, verejná zeleň (vegetácia) a vyhradená zeleň (vegetácia). Ochrana stromov a vegetácie (zeleň) v mestách začína patriť medzi problémy veľmi aktuálne nielen z hľadiska kvality životného prostredia, ale aj z hľadiska udržateľného rozvoja. Táto problematika sa odráža aj v indikátoroch TUR vypracovaných expertnou skupinou Európskej komisie pre mestské životné prostredie.

Zuzana Hudeková